

**«Саха Өрөспүүбүлүкэтин сиригэр бизнеси эппиэтинэстээхтик ыытыыны сайыннарыы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонун барылыгар
БЫҤААРЫЫ СУРУК**

1. Сокуон барылын ылыныы наадатын быраап өттүнэн төрүөт: «Саха Өрөспүүбүлүкэтин сиригэр бизнеси эппиэтинэстээхтик ыытыыны сайыннарыы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун барылын оноруу өрөспүүбүлүкэ сокуоннарын дойду экэниэмикэ куттала суох буолуутун бөбүргөтүү, технологическай суверенитэтка тийии уонна Арассыыйа Бэдэрээссийэтин бэйэмтэлэрин бигэ социальнай-экэниэмичэскэй сайдыытын хааччыйыы бэдэрээһинэй хайысхатыгар дьүөрэлэһиннэрэр ирдэбилгэ олобулар.

Бу сокуон барылын онорор быраап төрүтэ манньк нуорма-быраап аакталарыгар олобулар:

1) Арассыыйа Бэдэрээссийэтин Төрүт Сокуона;

2) 2007 сыл от ыйын 24 күнүнээҕи № 209 Бэдэрээһинэй сокуон «Арассыыйа Бэдэрээссийэтин кыра уонна орто урбааны сайыннарыы туһунан»;

3) Арассыыйа Бэдэрээссийэтин 2023 сыл ахсынньы 29 күнүнээҕи № 1765-ст «Арассыыйа Бэдэрээссийэтин национальнай стандартыгар бигэргэтии туһунан» бирикээһинэн бигэргэтиллибит ГОСТ Р 71198-2023 «Урбаанныт тэрилтэлэр дьыалабыай аатын-суолун көрдөрүү (ЭКГ-рейтинг)» Арассыыйа Бэдэрээссийэтин Национальнай стандарта.

Сокуону ылыы дойду экэниэмикэ эйгэтин иллээх тускулугар сөп түбэһиннэрэн, үтүө суобастаах урбаанныттар ыстаатыстарын быһаарыыга уонна кинилэргэ судаарыстыба өйөбүлүн онорууга сыһыаннаах ньымалары систиэмэлээн, биир кэлимсэ өрөспүүбүлүкэ быраап мэхэньиһимин тэрийэргэ кыаҕы биэриэҕэ.

2. Сокуону бэлэмнииргэ уонна ылынарга төрүөт:

Арассыыйа Бэдэрээссийэтин судаарыстыбаннай былааһын үрдүкү уорганнарын национальнай интэриэстэри хааччыйыы элементин быһыытынан корпоративнай, социальнай уонна экологическай эппиэтинэс институттарын систиэмэлээхтик сайыннарыыга туһуламмыт быһаччы сорудахтара:

- Арассыыйа Бэдэрээссийэтин Бырабыыталыстыбатын 2025 сыл сэттинньи 29 күнүнээҕи № 3523-р дьаһалын 17 нүөмүрдээх сыһыарыытын 3 пууна;

- Арассыыйа Бэдэрээссийэтин Куттал суох буолуутун Сэбиэтин 2025 сыл бэс ыйын 10 күнүгэр ытыллыбыт мунһабын боротокуолун 12 пууна, В.В. Путин 2025 сыл бэс ыйын 30 күнүгэр бигэргэтэн, 2025 сыл от ыйын 16 күнүнээҕи № А56-2910 уонна 2026 сыл муус устар 23 күнүнээҕи № А56-1505 (исх. 2025 сыл от ыйын 16 күнүнээҕи № А-3456-ДСП уонна 2026 сыл муус устар 23 күнүнээҕи № А-1744-дсп) суруктарынан ыппыта.

Бу докумуоннар Арассыыйа Бэдэрээссийэтин бэйэмтэтэлэрин толорор былааһын уорганнарыгар ФАС России кытта сөбүлэһиннэриллибит антимонопольнай комплаенс («ГОСТ Р 71198-2023. Арассыыйа Бэдэрээссийэтин Национальнай стандарта. Урбаанныт тэрилтэлэр дьыалабыай аттарын-суолларын көрдөрүү (ЭКГ-рейтинг). Эппиэтинэстээх урбааны тэрийии методиката уонна ЭКГ-рейтинги оноруу бэрээдэгэ», Росстандарт 2023 сыл

ахсынньы 29 күнүнээҕи № 1765-ст бирикээһинэн бигэргэтиллибит) уонна эппиэтинэстээх урбааны салайыы туһунан өрөспүүбүлүкэ нуорма-быраап аакталарыгар учуоттуур сүбэлэри онорорго эбээһинэстииллэр.

Бэдэрээһинэй таһымна күүтүллэр түмүк — ФАС России кытта сөбүлэһиннэриллибит антимонопольнай комплаенсы киллэрбит хаһаайыстыбаннай бэйэмтэ ахсааннара элбээһинэ; антимонопольнай сокуону кэһии ахсаана намтааһына. Өрөспүүбүлүкэ таһымыгар — Арассыыйа Бэдэрээссийэтин ЭКГ-рейтингка үрдүк көрдөрүүлээх хаһаайыстыбаннай бэйэмтэлэргэ харчы көмө, нолуок чэпчэтиилэрин, куортам төлөбүрүн кээмэйэ намтатар бырааптаахтар.

3. Сокуонунан дьайсыы сорууга, соруктара уонна биридимэтэ

Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр үлэлиир хампаанньалар *бизнеси*-моделлэрин кинилэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин социальнай сайдыытыгар уонна экологическай туруктаах буолуутугар киллэрэр кылааттарын үрдэтэр туһугар, өйүүр систиэмэни тэрийии.

Бу сыалы ситиһэргэ «Саха Өрөспүүбүлүкэтин сиригэр бизнеси эппиэтинэстээхтик ытыгыны сайыннарыы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун барылынан манньык соруктар быһаарыллаллар:

- эппиэтинэстээх урбаан эйгэтин тиэрминнэрин сокуонунан бигэргэтии;
- урбаанньыт тэрилтэлэри «эппиэтинэстээхтэр» хаттыгаска киллэри ирдэбиллэрин олохтоонун;
- судаарыстыба өттүттэн тэрийэр, үбүнэн-харчынан уонна баайынан-дуолунан өйөбүл дьаһалларын испиһэгин уонна биэри бэрээдэгин быһаарыы;
- былаас уорганнарын уонна урбаанньыттар холбоһуктарын икки ардыларыгар аһаҕас бииргэ үлэлээһин мэхэньиһимин тэрийии.

Сокуон биридимэтинэн Саха Өрөспүүбүлүкэтин сиригэр-уотугар эппиэтинэстээх урбааны сайыннарыы судаарыстыбаннай бэлиитикэтин олоххо киллэриини кытта ситимнээх уопастыбаннай сыһыаннаһылар, ону тэнэ урбаанньыт тэрилтэлэргэ сөптөөх балаһыанньа инэри уонна кинилэргэ сокуонунан олохтоммут чэпчэтиилэри биэри бэрээдэгэ буолар.

Сокуону биир тэнник туттууну хааччыйар сыалтан, Сокуон барылын 2 ыстатыйатыгар сүрүн тиэрминнэри быһаарар өйдөбүллэр тиһиктэрэ (дефинициялар) киллэриллэр: «эппиэтинэстээх урбааны салайыы», «эппиэтинэстээх урбаанньыт тэрилтэ» уонна «эппиэтинэстээх урбаанньыт улэтин бэйэмтэтэ өйөбүл дьаһаллара». Бу бэйэмтэ үлэлэрэ дьиннээх тутуһуу, аһаҕаска, судаарыстыба уонна чааһынай интэриэстэр тэннэһиилэригэр, ону тэнэ бу институту эрэгийиэннэ салгыы сайыннаарга табыгастаах усуллубуйалары тэрийиигэ олобуруоҕа.

4. Барыйыак тутула: Барыйыак ааттаах уонна 10 ыстатыйалаах.

5. Уларытыылары киллэрэр эбэтэр киллэрэр былааннаммыйт сокуон акталара: төрүгү таһаарыы атын нуорма-быраап акталарыгар уларытыылары киллэрэри ирдээбэт.

6. Барыйаагы олоххо киллэри кэтэһиллэр социальнай-экэнэмишчэскэй, экологическай уонна атын содулларын барылааһын:

Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Саха Өрөспүүбүлүкэтин сиригэр бизнеси эппиэтинэстээхтик ытыгыны сайыннарыы туһунан» Сокуонун ылыныы

эрэгийиэн экэниэмикэтин уонна социальной эйгэтин хаачыстыба өттүнэн уларытар тиһиктээх көбүлээһининэн буолуоҕа. Сокуонунан көрүллүбүт нормалары олоххо киллэрии үтүө түмүктэрдээх буолуоҕа.

1) Социальной-экэниэмичэскэй содуллар:

- Нэһилиэнньэ дьин дохуота улаатыаҕа. Үлэһиттэргэ эбии социальной мэктиэлэри (кэнэтиллибит профиллаах ДМС, оҕолоох дьиэ кэргэттэри өйөөһүн, дьиэнэн хааччыйар бырагыраамалар) олоххо киллэрии дьиэ хаһаайыстыбаларын уопсай дохуотун элбэтиэҕэ уонна олох таһымын үрдэтиэҕэ.

- Үлэ ырыынагар тынааһын намтыаҕа. Тэрилтэ үлэһиттэрэ салайар бастын ньымалары уонна социальной бакыаттары киллэрэр хампаанньалар ордук тардыылаах үлэ биэрээччилэринэн буолуохтара. Бу каадырдар халбаннааһыннарын аҕыйатарга, инники күөҥнэ сылдыар салааларга идэлээх исписэлиистэр тийбэт буолууларын кыччатарга уонна өрөспүүбүлүкэттэн дьон көһөн барыытын тохтоторго көмөлөһүөҕэ.

- Сыһыаннаах салаалары сайыннарыы. Эппиэттээх хампаанньалар экологияҕа, үөрэхтээһингэ уонна аһымал төрүктэри олоххо киллэриилэрэ кэмиэрчэскэйэ суох сектор, социальной урбаан уонна өнгө эйгэтин (үөрэхтээһин, доруобуйа харыстабыла, култуура) сайыннараарга төрүөт буолуоҕа.

- Нолуок базата кэниэҕэ. Урбаан эппиэттээх субъектын уһун болдьохтоох экэниэмикэ өттүнэн бигэ туруктаах буолуута Саха Өрөспүүбүлүкэтин холбоһуктаах бүддьүөтүгэр тэрилтэлэр барыстарыттан, физическэй сирэйдэр дохуоттарыттан уонна да атын булгуччулаах төлөбүрдэртэн кириини бигэргэтиэҕэ.

- Эрэгийиэн инвестиция тардар кыаҕа үрдүөҕэ. Чуолкай оонньуу быраабылалара, дьэнкир киритиэрийдэр уонна судаарыстыбаннай өйөбүл өйдөнөр систиэмэтэ баара ЭКГ-рейтинг (экология, каадырдар, государство) бириинсиптэригэр олоҕуура уһун болдьохтоох дойду иһинээҕи инвестордары Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр тардарга көмөлөһүөҕэ.

2) Экологической содуллар

- Тулалыыр эйгэҕэ антропогеннай ноҕурууска намтыаҕа. Саамай табыгастаах технологиялары туһанар эбээһинэс производство кыамтатын санардыыга тиэрдиэҕэ, ол түмүгэр атмосфераҕа киртитэр эттиктэр бырабыллыылара уонна уу объектарыгар сүүрдүү кээмэйэ кыччыаҕа.

- Тобохтору иккиһин эргииргэ киллэрии. Экология өттүнэн сыаллаах-соруктаах бизнес-моделлэри көбүлээһин бырамыысыланнас уонна коммунальной бөҕү-сыһы переработкалааһын технологияларын түргэнник киллэрэргэ көмөлөһүөҕэ, бу бүтэй цикллаах экэниэмикэҕэ көһөргө төһүү буолуоҕа.

- Айылҕа ресурсаларын табыгастаахтык туһаныы. Эппиэттээх урбаан бириинсиптэрэ ууну туһаныыны көдүүстээх онорууга, энергияны кэмчилээһингэ уонна минерал-сырьё баазатын харыстаан туһаныыга туһайыллаллар.

3) Атын уопастыбаннай-бэлитиичэскэй уонна салалталаах содуллар

- Былаас, урбаан уонна уопастыба икки ардыларыгар итэҕэл бөҕөргүөҕэ. Партнерство моделин тэрийии бөдөн бырамыысыланнай бырайыактар

тастарыгар социальнай тыһааһыны намтатыаҕа уонна уопсастыба сөбүлэһиитин таһымын үрдэтиэбэ.

- Корпоративнай эппиэтинэс практикаларын стандартизациялааһын. «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр эппиэттээх урбааны сайыннарыы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуона корпоративнай социальнай эппиэтинэс эйгэтигэр хампаанньалар ыһыллаҕас көбүлээһиннэрин систиэмэлээн, территорияны сайыннарыыга кинилэр кылааттарын сыаналыырга кыабы биэрэр биир кэлим регионнааҕы стандарты олохтуоҕа.

Ол курдук, «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр эппиэттээх урбааны сайыннарыы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун ылыныы — бу тус-туска тэрилтэлэри өйүүр миэрэ эрэ буолбатах, бу Саха Өрөспүүбүлүкэтин комплекснай сайдыытын стратегическай инструменынан буолар, экэниэмикэ үүнүүтүн, социальнай бигэ туругу уонна ураты тулалыыр эйгэни харыстааһын тэннэһиитин хааччыйар.

7. *Үбүнэн хааччыйыы*: Бу Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун барылын ылыныы Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай бүддьүөтүттэн эбии үбү-харчыны эрэйбэт.

Министр

Г.П. Андреев